

**O'ZBEKISTAN RESPUBLİKASI JOQARI HA'M ORTA ARNAWLI
BİLİMLENDİRİW MİNİSTRİLGİ**

**BERDAQ ATINDAG'I QARAQALPAQ MA'MLEKETLİK
UNİVERSİTETİ**

**TARIYX HA'M HUQUQ FAKULTETI
HUQUQTANIW KAFEDRASI**

REFERAT JUMISI

**Tema: KORPORATSIYALARDI SHO'LKEMLESTIRIW HA'M
DIZIMGE ALIW**

KORPORATIV HUQI'Q PA'NI

İlimiy basshı:

Sh.Shamshetov

Huqıqtaniw kafedrasi docenti, yuridika
ilimleri kandidati

Orınlag'an:

D.Allambergenov

yurisprudenciya qa'niygeligi
4-kurs studenti

No'kis - 2015.

**Tema: KORPORATSIYALARDI SHO'LKEMLESTIRIW HA'M
DIZIMGEALIW**

JOBA

Kirisiw

Tiykarg'I bo'lim

- 1.Korporativusiniw ha'm dizimnen o'tkiziw
- 2.Korporatsiyalardi qayta sho'lkemlestiriwtu'rleri ha'm formalari

Juwmaqlaw

A'debiyatlar

Kirisiw

Ashiq tu'rdegi aktsionerlik ja'miyet o'zinin' shig'arg'an aktsiyalarin ashqi obuna (podpiska) o'tkeriwge ha'm erkin satiwg'a haqili aktsionerler sani sheklenbegen boliwi mu'mkin Al, jabiqtu'rdegi aktsionerlik ja'miyet ashqi abuna (podpiska) o'tkeriwge, sonday-aq sheklenbegen sandag'i shaxslarg'a olardi satiw huqiqina iye emes. Jabiqtu'rdegi aktsionerlik ja'miyet aktsionerlerinin' sani eliwden aspaw kerek. Keri jag'dayda jabiqtu'rdegi aktsionerler ja'miyet ushin belgilengen mug'dardan artiq aktsionerler sani asip ketse, yag'niy alti ay ishinde ristrdendizimnen o'tken aktsioner shaxslar bolsa, onda bul ja'miyet sud ta'rtibinde jabiladi ha'm ashqi tu'rdegi aktsionerlik ja'miyetke aylanip ketedi.

Ja'miyetti sho'lkemlestiriw, onin' ustavin tasiyqlaw, ja'miyettin' basqariw organlarin saylaw. Bunda sheshimler sha'rtli ra'wishte ko'rsetilgen izbe-izlikte qabil etiliwi tiyis. Dawis beriw na'tiyjeleri sho'lkemlestiriw ken'esinin' protokolinda turiw kerek ha'm onin' sheshiminde belgilep qoyilg'an boliw kerek. Aktsionerlik ja'miyettin' qatnasiwshilari aktsionerler dep ataladi. Ja'miyettin' ustav kapitalina o'zinin' mu'lg'ir kirgizgende aktsionerler aktsiyalar aladi, ol ja'miyettin' mu'lg'ir aktsionerlerdin' menshik huqiqin belgilewshi dokument bolip xizmet etedi. Bul ga'pte aktsiya tu'sinigi mu'lik tu'sinigin bermeydi, al menshik huqiqin belgilewshi dokumenti. Solay etip, sho'lkemlestiriwshiler - bul ja'miyetti diziw boyinsha baslamani ko'tergen. Shaxslar, al qatnasiwshilar-onin' materialliq bazasin sa'ykes, bir shaxs bir waqittin' o'zinde ja'miyetti sho'lkemlestiriw puxaraliq huqiq uqiylilig'i ha'mha'reket uqiylig'inaiye bolg'an shaxslarsho'lkemlestiriwshiler sho'lkemlestiriwshi shaxs ta'repinen a'melge asirilatuq'in erkin tu'rdegi akt. Aktsionerlerdin' birlesiw erkini usilisho'lkemlestiriw ken'esi ha'm konferentsiyalar bolipesaplanadi.

Menin' bul referat temakirisiw, tiykarg'I bo'lim (2 bo'limdi o'z ishine alg'an), juwmaqlaw ha'm paydalang'an a'debiyatlar diziminen ibarat.

1. Korporativ usiniw ha'm dizimnen o'tkiziw

«Aksionerlik ja'miyetler ha'm aksionerlik huqiqlarin qorg'aw haqqinda»g'i Nizamg'a muwapiq, aksionerlik ja'miyetler eki tu'rli jol menen du'ziledi: sho'lkemlestiriw usili ha'm qayta sho'lkemlestiriw.

Aksionerlik ja'miyetler ashig yamasa jabiq tu'rde du'ziliwi mu'mkin. Ashig tu'rdegi aksionerlik ja'miyette qatnasiwshilar o'zinin' aktsiyalarin basqa aksionerden ruxsatsiz satiw huqiqina iye. Al, jabiq tu'rdegi aksionerlik ja'miyette aktsiyalaronin' sho'lkemlestiriwshileri yaki aldin ala belgilengen shaxslar ortasinda bo'listiriledi. Ashig tu'rdegi aksionerlik ja'miyet sho'lkemlestiriwshilerinin' minimal qurashi sheklenbegen, al jabiq tu'rdegi aksionerlik ja'miyette onin' u'sh jaxtan ibarat.

Ashig tu'rdegi aksionerlik ja'miyet o'zinin' shig'arg'an aktsiyalarin ashig obuna (podpiska) o'tkeriwge ha'm erkin satiwg'a haqili aksionerler sani sheklenbegen boliwi mu'mkin Al, jabiq tu'rdegi aksionerlik ja'miyet ashig abuna (podpiska) o'tkeriwge, sonday-aq sheklenbegen sandag'i shaxslarg'a olardi satiw huqiqina iye emes. Jabiq tu'rdegi aksionerlik ja'miyet aksionerlerinin' sani eliwden aspawi kerek. Keri jag'dayda jabiq tu'rdegi aksionerler ja'miyet ushin belgilengen mug'dardan artiq aksionerler sani asip ketse, yag'niy alti ay ishinde ristrden dizimnen o'tken aksioner shaxslar bolsa, onda bul ja'miyet sud ta'rtibinde jabiladi ha'm ashig tu'rdegi aksionerlik ja'miyetke aylanip ketedi.

Sho'lkemlestiriw joli menen ja'miyetti du'ziw onin' sho'lkemlestiriwshilerinin' sheshimi menen a'melge asiriladi, bunda onin' sho'lkemlesiwi haqqindag'i sha'rtnamag'a yuridikaliq ha'm de fizikaliq shaxslar da qol qoyiwg'a boladi. Aksionerlik ja'miyetti sho'lkemlestiriwshi sipatindag'i yuridikaliq shaxslar bolip basqa da aksionerlik ja'miyetler boliwi mu'mkin. Jan'a ja'miyetti sho'lkemlestiriw haqqindag'i sheshimdi a'melde ja'miyettin' baqlaw ken'esi qabil etedi. Aksionerlerdin' uliwma jiynalis ja'miyettin' xolding kompaniyalardag'i , basqa da birlesken kommertsiyaliq sho'lkemlerdegi qatnasi boyinsha ma'selelerdi sheshedi ha'm bul sheshimler

sho'lkemlesiw jiyinalisinin' protokolinda turiw kerek ha'm onin' sheshiminde belgilep qoyilg'an boliwi kerek. Ja'miyetti sho'lkemlestiriw haqqindag'i sheshimdi Sho'lkemlestiriw ken'esi qabil etedi. Ja'miyetti bir adam sho'lkemlestirse, onin' sho'lkemleskenligi aqqindag'i sheshimin tek bir o'zi ta'repinen qabil etedi. Sho'lkemlestiriw ken'esi tiykarg'i u'sh ma'seleni sheshiw kerek:

Ja'miyetti sho'lkemlestiriw, onin' ustavin tastiyqlaw, ja'miyettin' basqariw organlarin saylaw. Bunda sheshimler sha'rtli ra'wishte ko'rsetilgen izbe-izlikte qabil etiliwi tiyis. Dawis beriw na'tiyjeleri sho'lkemlestiriw ken'esinin' protokolinda turiw kerek ha'm onin' sheshiminde belgilep qoyilg'an boliw kerek. Aktsionerlik ja'miyettin' qatnasiwshilari aktsionerler dep ataladi. Ja'miyettin' ustav kapitalina o'zinin' mu'lkin kirgizgende aktsionerler aktsiyalar aladi, ol ja'miyettin' mu'lkin aktsionerlerdin' menshik huqiqin belgilewshi dokument bolip xizmet etedi. Bul ga'pte aktsiya tu'sinigi mu'lik tu'sinigin bermeydi, al menshik huqiqin belgilewshi dokumenti. Solay etip, sho'lkemlestiriwshiler - bul ja'miyetti diziw boyinsha baslamani ko'tergen. Shaxslar, al qatnasiwshilar-onin' materialliq bazasin sa'ykes, bir shaxs bir waqittin' o'zinde ja'miyetti sho'lkemlestiriw puxaraliq huqiq uqiylilig'i ha'mha'reket uqiylig'inaiye bolg'an shaxslarsho'lkemlestiriwshiler sho'lkemlestiriwshi shaxs ta'repinen a'melge asirilatu'g'in erkin tu'rdegi akt. Aktsionerlerdin' birlesiw erkini usilisho'lkemlestiriw ken'esi ha'm konferentsiyalar bolipesaplanadi. Sho'lkemlestiriw ken'esi:

-aktsionerliksho'lkemdisho'lkemlestiriwhaqqindasheshimqabiletediha'monin' ustavintastiyqlaydi:

- aktsiyalarg'aobuna (podpiska)
qabiletediyamasmug'dardanko'pbolg'anobuna (podpiska)
qabiletilseog'ansa'ykesustavfondko'beytiriledi :

- Sho'lkemlestiriwbarisindasho'lkemlestiriwshilerdin' du'zgensha'rtnamalarinqabiletedi;

-aktsiyalardin' tu'rlerin ,tiplerinha'msaninaniqlaydi:

- baqalawken'esi , ja'miyettin' reviziyaliqkomissiyasinsaylaydi.

Ja'miyettin' ustavfondiaksionerlersatipalg'anaktsiyalardin' baslang'ish (nominal) bahasinanpaydaboladi .Basqashaso'zbenenaytqanda, aksionerlikja'miyettin'

ustavfondinpaydaetiwgetiykarg'idereksipatindaaktsiyalardisatiwdakeliptu'skenqarj ilarxizmetetedi;soniqn' ushundayuridikaliqshaxstin'

bultu'riaksionerlikja'miyetdepataladi. Ustavfondmu'lkinin'

mug'dvarija'miyetta'repinenxizmettin'

baslamasiushinarnalg'ansho'lkemlestiriwsha'rtnamasiha'mustavpenenaniqlanadi.

Sunday-aqustavfondiaksiyalardisatiwdankeliptu'skenqarji, jekekaptallardin' saliwleri, ma'mleketlikqarji, nou-xoubakhasi,

litsenziyalarha'mt.b.dankeliptu'skenqarjilaresabinanpaydaboladi.

O'zbekstanRespublikasinizamlig'indaustavfondbirinshina'wbetteonin'

kreditorlarinin' ma'pinkepilleytug'inen' minimalmu'lksipatindaqaraladi, «Aksionerlikja'miyetlerha'maktsionerlerdin'

huqiqlarinqorg'awhaqqinda»g'inizamnin' 19-statyasi 2-bo'limindeko'rsetilgen, uliwmaqag'iydadankelipshiqqanhaldayuridikaliqshaxskreditoraldindao'zinetiyisli mu'lkdo'geregindejuwapberedi. Ja'miyettin'

kridatorlariushinqarizinaliwobektibolipustavfondtiquraytug'inonin'

mu'lkixizmetetedi,

alja'miyetaksionerleriteksheklengenjag'daylarg'ajuwapkerboladi.Ustavfondinin' to'mendegifunktsiyalarinbelgilepo'tiwgeboladi :

1.

Ustavfondja'miyettinpaydaetiwdaha'mkeyingixizmetlerinbaslawdamateriyalliqbaz anipaydaetedi, basqashaaytqanda, ustavfondisbilermenlikxizmetiushinaylaniskapitalirolinatqaradi.

2. Ustav fond (yag'niy onin' mug'dari) aksioner u'lesin belgilew joli menen ja'miyettin' paydasin(tu'sim) bo'listiriwde ha'r bir aksionerdin' qatnasin belgilep beredi. Ustav kapitaldin' ha'mmesi bo'leklerge bo'linedi, ha'r biri o'zinin' baslang'ish bahasina iye.Bir shaxsqa tiyisli barliq aktsiyalar

bahasinin' summalarg'a qatnasi, onin' ja'miyettegi jag'dayin ha'm u'lesin belgilep beredi.

3. Ustav fond aktsionerlik ja'miyettin' xojaliq xizmetinin' effektivligi bolip tabiladiyu.

Aktsiya- bul qimmat bahali qag'az- dokument bolip usi dokument arqali belgilengen formalar ha'm minnetlemeli rekvizitlerdi tastiyqlaydi, mu'lk huqiqin a'melge asiradi yaki o'tkeredi. Aktsioner belgilengen fondqa pul yaki mo'лки menen to'legende olarg'a degen menshik huqiqin jog'altadi, yag'niy olar ja'miyetke o'tedi, al ornina to'lengen aktsiyalarg'a menshik huqiqin aladi. Aktsiyalardin' iyeleri bolip, ja'miyetti sho'lkemlestiriwshileri yamasa qimmat bahali qag'azlardin' ekinshi bazarinda yaki kelesi emissiyadag'i aktsiyalardi satip aliwshi sipatindag'i yuridikaliq ha'm fizikaliq shaxslar boliwi mu'mkin.

Aktsioner sho'lkemlestiriwshi ken'es (konferentsiya) ta'repinen belgilep qoyilg'an mu'ddet ishinde aktsiyalardi toliq satip aliwi tiyis, biraq ja'miyettin' registratsiyalang'aninan bir jil o'tip ketpesten burin. Aktsiyalardin' satip aliw mu'ddeti o'tkennen keyin aktsionerlik ja'miyet o'z erki menen satiwg'a boladi. Biraq aktsionerlik ja'miyettin' qolina kelip tu'sken aktsiyalar dawisqa iye emes, dawislardi sanag'anda esaplanbaydi, dividendler alinbaydi. Bunday aktsiyalar ja'miyettin' qolina tu'skennen keyin bir jildan kem bolmag'an waqit ishinde satiliwi kerek, keri jag'dayda ko'rsetilgen aktsiyalardan qutiliw joli menen ja'miyettin' ustav fondin azaytiw boyinsha aktsionerlerdin' uliwma jiynalisinda sheshim qabil etiw kerek.

Qosimsha aktsiyalardi shig'ariw to'mendegi etaplarg'a bo'linedi:

1) Qimmat bahali qag'azlardi jaylastiriw haqqindag'i sheshimnin' qabil etiliwi;

2) Qosimsha aktsiyalardi shig'ariw haqqinda aktsionerlik ja'miyettin' wa'killikli wyimnin' tastiyqlaniwi;

3) Qosiisha aktsiyalardi shig'ariwg'a tayarliq (tayarliqti registratsiyalaw sha'rt bolg'an jag'dayda);

- 4) aktsiyalardi shig'ariwda ma'mleketlik registratsiya;
- 5) aktsiyalardin' sertifikatlarin tayarlaw (qosimsha aktsiyalardi jaylastirg'an jag'dayda dokument formasinda).
- 6) aktsiyalardi shig'ariwdag'i informatsiyani ashiw, konvertatsiya jag'daylarinan basqa.
- 7) aktsionerler arasinda bo'listiriw joli menen aktsiyalardi jaylastiriwda bo'listiriw, jabiq yaki ashiq obuna joli menen olardi jaylastiriwda aktsiyalarg'a obuna qimmat bahali qag'azlardi konvertatsiyalaw ;
- 8) aktsiyalardi shig'ariw juwmag'i haqqinda otchetti registratsiyalaw;
- 9) qosimsha aktsiyalardi shig'ariw juwmag'i haqqindag'i otchettag'i informatsiyani ashiw.

«Aktsionerlik ja'miyetler ha'm aktsionerlerdin' huqiqlarin qorg'aw haqqinda «g'i Nizamda ko'rsetilgen ja'miyettin' ustav fondi aktsiyalardin' baslang'in bahasinin' uzaytiriw yaki uliwma saninin' qisqartiliw joli menen azaytiriladi. Soni belgilep o'tiw kerek, ustav fondtin' azaytiriliwi -bul quramali na'rse, ha'r bir aktsionerlerdin' huqiq ha'm ma'plerine tiyisli. Sonin' ushin nizam shig'ariwshi aktsionerlerdin' uliwma jiynalisinda bul ma'seledegi sheshim ushin juwapker boladi. Bul jerde tek aktsionerlerdin' ma'pi emes, a'lbette kreditorlardin' ma'plerine tiyisli, sonin' ushin nizam shig'ariwshi ha'rekttegi nizamda ko'rsetilgen tuwri o'lshemlerdi qabil etken:

-ustav fondinin' nizamda ko'rsetilgen mug'darinan kem qilib ustav fondti azaytiriwg'a xuqiqtin' buziliwi haqqinda;

-kreditorlarg'a ustav fondtin' bolatug'in azayiwi haqqinda bildiriwi sha'rtliligi haqqinda.

Dawis beriwshi aktsiyalardin' iyeleri- aktsionerlerdin' ja'miyetten olardin' aktsiyalari satip aliwdi talap etiw, eger olar ustav fondtin' azawina qarsi dawis bergen bolsa.

O'zbekstan Respublikasi Puxaraliq Kodeksinin' 169-statyasina muwapiq , puxaraliq huqiqtin' mu'lk degende mu'lk huqiq ha'm og'an kiriwshi zatlar: pul, sonin' ishinde sirt el valyutalari, qimmat bahali qag'azlar, intellektualliq ha'm

do'retiwshilik xizmetinin' obektivlik (ko'zge ko'ringen) na'tiyjeleri, firmaliq atamalar, tovar belileri, mu'lk huqiqi h.t.b. huqiqlar.

Ja'miyettin' yuridikaliq shaxs sipatindag'i tiykarg'i belgilerinin' biri bul o'zine tiyisli mu'lktin' bar boliwi. Aktsiyalardi satiwdan kelip tu'sken mu'lk, sonday-aq xizmet protsessinde ja'miyettin' artirg'an ha'm islep shig'ilg'an mu'lk onin' mu'lk huqiqina tiyisliligin ko'rsetedi. Sonnan kelip shig'adi, aktsionerlik ja'miyet huqiqiy qatnasiqtin' o'z aldina subekti ekenligi, yag'niy ol yuridikaliq shaxs ha'm onin' mu'lki jeke bolip esaplanadi.

Aktsionerlik ja'miyet ma'mleketlik registratsiyadan o'tkennen keyin huqiqtin' subekti sipatinda ta'n alinadi. Ja'miyettin' ma'mleketlik registratsiyasi jan'a yuridikaliq shaxstin' payda boliw protsessin toqtatadi. Aktsionerlik ja'miyetti, sonday-aq basqa isbilermenlik subektlerdi registratsiyalaw ta'rtibin a'melge asiriw «Aktsionerlik ja'miyetler ha'm aktsionerlerdin' huqiqin qorg'aw haqqinda»g'i Nizamg'a muwapiq 1996 j, Ministrlar Kabinetinin' 20 jili 2003 qabil etilgen «Isbilermenlik xizmetti sho'lkemlestiriwdeg'i registratsiyani a'melge asiriwdag'i ayiriqshaliqlar haqqindag'i»g'i N 357 qararina muwapiq ha'm «Ma'mleketlik registratsiya, isbilermenlik subektlerdi dizimge aliw ha'm islewshi dokumentlerdi ra'smiylestiriw haqqinda»g'i Ta'rtibine muwapiq a'melge asiriladi.

2. Korporatsiyalardi qayta sho'lkemlestiriw tu'rleri ha'm formalari

“Aktsionerlik ja'miyetler ha'm aktsionerlik huqiqlarin qorg'aw haqqinda”g'i Nizamg'a muwapiq, aktsionerlik ja'miyetler eki tu'rli jol menen du'ziledi: sho'lkemlestiriw usili ha'm qayta sho'lkemlestiriw. Aktsionerlik ja'miyetler ashig yamasa jabiq tu'rde du'ziliwi mu'mkin. Ashig tu'rdeg'i aktsionerlik ja'miyette qatnasiwshilar o'zinin' aktsiyalarin basqa aktsionerden ruxsatsiz satiw huqiqina iye. Al, jabiq tu'rdeg'i aktsionerlik ja'miyette aktsiyalaronin' sho'lkemlestiriwshileri yaki aldin ala belgilengen shaxslar ortasinda bo'listiriledi. Ashig tu'rdeg'i aktsionerlik ja'miyet sho'lkemlestiriwshilerinin' minimal qurashi sheklenbegen, al jabiq tu'rdeg'i aktsionerlik ja'miyette onin' u'sh jaxtan ibarat.

Ashiq tu'rdegi aktsionerlik ja'miyet o'zining shig'arg'an aktsiyalarini ashq obuna (podpiska) o'tkeriwge ha'm erkin satiwg'a haqili aktsionerler sani sheklenbegen boliwi mu'mkin Al, jabiqtu'rdegi aktsionerlik ja'miyet ashq abuna (podpiska) o'tkeriwge, sonday-aq sheklenbegen sandag'i shaxslarg'a olardi satiw huqiqina iye emes. Jabiqtu'rdegi aktsionerlik ja'miyet aktsionerlerinin' sani eliwden aspaw kerék. Keri jag'dayda jabiqtu'rdegi aktsionerler ja'miyet ushin belgilengen mug'dardan artiq aktsionerler sani asip ketse, yag'niyalai ay ishinde ristrdendizimnen o'tken aktsioner shaxslar bolsa, onda bul ja'miyet sud ta'rtibinde jabiladi ha'm ashq tu'rdegi aktsionerlik ja'miyetke aylanip ketedi. Sho'lkemlestiriw joli menen ja'miyetti du'ziw onin' sho'lkemlestiriwshilerinin' sheshimi menen a'melge asiriladi, bunda onin' sho'lkemlesiwi haqqindag'i sha'rtnamag'a yuridikaliq ha'm de fizikaliq shaxslar da qol qoyiwg'a boladi.

Aktsionerlik ja'miyetti sho'lkemlestiriwshi sipatindag'i yuridikaliq shaxslar bolip basqa da aktsionerlik ja'miyetler boliwi mu'mkin. Jan'a ja'miyetti sho'lkemlestiriw haqqindag'i sheshimdi a'melde ja'miyettin' baqlaw ken'esi qabil etedi. Aktsionerlerdin' uliwma jiynalis ja'miyettin' xolding kompaniyalardag'i ,basqa da birlesken kommertsiyaliq sho'lkemlerdegi qatnasi boyinsha ma'selelerdi sheshedi ha'm bul sheshimler sho'lkemlesiwi jiynalisinin' protokalinaturiw kerék ha'm onin' sheshiminde belgilep qoyilg'an boliwi kerék. Ja'miyetti sho'lkemlestiriw haqqindag'i sheshimdi . Sho'lkemlestiriw ken'esi qabil etedi. Ja'miyetti bir adam sho'lkemlestirse , onin' sho'lkemleskenligi aqqindag'i sheshimin tek bir o'zi ta'repinen qabil etedi. Sho'lkemlestiriw ken'esi tiykarg'i u'sh ma'seleni sheshiw kerék:

Ja'miyetti sho'lkemlestiriw , onin' ustavin tastiyqlaw, ja'miyettin' basqariw organlarin saylaw. Bunda sheshimler sha'rtli ra'wishte ko'rsetilgen izbe-izlikte qabil etiliwi tiyis. Dawis beriw na'tiyjeleri sho'lkemlestiriw ken'esinin' protokolinda turiw kerék ha'm onin' sheshiminde belgilep qoyilg'an boliw kerék. Aktsionerlik ja'miyettin' qatnasiwshilari aktsionerler dep ataladi. Ja'miyettin' ustav kapitalina o'zining mu'lkin kirgizgende aktsionerler aktsiyalar aladi, ol ja'miyettin' mu'lkin aktsionerlerdin' menshik

huqiqin belgilewshi dokument bolip xizmet etedi. Bul ga'pte aktsiya tu'sinigi mu'lik tu'sinigin bermeydi, al menshik huqiqin belgilewshi dokumenti. Solay etip, sho'lkemlestiriwshiler - bul ja'miyetti diziw boyinsha baslamani ko'tergen. Shaxslar, al qatnasiwshilar-onin' materialliq bazasin sa'ykes, bir shaxs bir waqittin' o'zinde ja'miyetti sho'lkemlestiriw puxaraliq huqiq uqiqlilig'i ha'm ha'reket uqiqlig'ina iye bolg'an shaxslar - sho'lkemlestiriwshiler sho'lkemlestiriwshi shaxs ta'repinen -a'melge asirilatug'in erkin tu'rdegi akt. Aksionerlerdin' birlesiw erkini usili sho'lkemlestiriw ken'esi ha'm konferentsiyalar bolip esaplanadi. Sho'lkemlestiriw ken'esi:-aksionerlik sho'lkemdi sho'lkemlestiriw haqqinda sheshim qabil etedi ha'm onin' ustavin tastiyqlaydi:

- aktsiyalarg'a obuna (podpiska) qabil etedi yamas mug'dardan ko'p bolg'an obuna (podpiska) qabil etilse og'an sa'ykes ustav fond ko'beytiriledi :

- Sho'lkemlestiriw barisinda sho'lkemlestiriwshilerdin' du'zgen sha'rtnamalarin qabil etedi;

-aktsiyalardin' tu'rlerin , tiplerin ha'm sanin aniqlaydi:

- baqalaw ken'esi , ja'miyettin' reviziyaliq komissiyasin saylaydi.

Ja'miyettin' sho'lkemlestiriw dokumenti bolip, Ustav yamasa sho'lkemlestiriw sha'rtnamasi ha'm ustav, sho'lkemlestiriw ken'esi ta'repinen qabil etilgen tek sho'lkemlestiriw sha'rtnamasi bolip tabiladi. Aksionerlik ja'miyetti sho'lkemlestiriw haqqindag'i sha'rtnama menen ustav arasindag'i parq sonda , ustav aksionerlik ja'miyettin' barliq aktsiyalari ha'm organlarin minnetli , al sha'rtnama tek qol qoyg'an sho'lkemlestiriwshilerga minnetli.

Ustav-bul tiyislija'miyettin' xizmetiha'm sho'lkemlesiwinin' tiyikarg'ima'selelerinqadag'alaytug'innormativlikakt. Bulnormativlikakttin' yuridikaliqku'shisonnanibarat, onin' minnetliligija'miyettin' barliqorganlariha'mbarliqaksionerlergetiyisli.
Olo'zindeto'mendegimag'liwmatlardiqamtiwkerek;

firmanin' toliqha'mqisqaatamasi, ja'miyetliksho'lkemninn' turarjayi, xizmetinin' predmeti, maqsetiha'mmu'ddeti , ustavfondinin' mug'dari, ustavfondita'rtibinin' o'siwig'ishbahasi, ha'rqiylitu'rdegiaktsiyallardin' uqsaslilik'ipayda (tu'sim) nin' dividntlerdin' bo'listiriwta'rtibiha'mshig'implarditoltiriw. rezervh.t.b. fondlardidu'ziwta'rtibi, ja'miyettibasqariwstrukturasi, orinlawshiha'mbasqariwshiorganlarag'zalarinin' sani, olardin' saylawotchetlarditekseriwha'mqabiletiw, ja'miyettijabiwha'mqaytasho'lkemlestiriwta'rtibi.

Bultekustavmazmuninquriwkerekbolg'anmag'liwmattin' en' minimalpunktleri.O'zbekistanRespublikasinin'

Aktsionerlikja'miyetlerha'maktsianerlerdin'

huqiqlarinqorg'awhaqqindag'iNizamdaja'miyetustavindako'rsetilmegenbasqaqag'i ydalarbolsasiyaqliso'zlerushirasadi. Solayetip,

ja'miyetlikustavha'rbiraktsianerlikja'miyettin'

jekesiyasatinatiyisliNizamdako'rsetilmegenken'

shen'berdegiqag'iydalardio'zindeqamtiydi. Tiykarg'isi-

bulqag'iydalarO'zbekistanRespublikasinizamshilig'inaqayshibolmawitiiyis.

Ja'miyettin' ustavindag'iqosimshalarha'mo'zgerislerdikiritiwyamasaja'miyettin' ustavinjan'aredaktsiyadatastiyiqlawaktsiyanerlerdin'

uliwmajiynalisindaqatnasipotirg'anaktsiyalarg'adawisberiwshiiyeleri-

aktsionerlerdin' 3/4 bo'leginenko'bidawisberiwjolimenensheshiledi.

Puxaraliqhuqiqteoriyasiyuridikaliqshaxstin' puxaraliqhuqiqtin' suektidepaniqlawshitiykarinquraytug'inbelgilerinko'rsetedi.

Bulsho'lkemleskenbirlik-

birsho'lkemgebirikkenbirnesheshaxs birshaxssipatindapuxaraliqaylanistaqatnasadi.

sho'lkemxizmetinin'

materialliqbazasinqurayalatug'inuliwmamu'lk ;puxaraliqaylanistaqatnasadi;

sho'lkemxizmetinin' materiashlliqbazasinqurayalatug'inuliwmamu'lk;puxaraliq-

huqikiyjuwapkershiligiprintsipi, O'zbekstanRespublikasiPuxaraliqKodeksinin'

39-statyasindako'rsetilgenindey :

«Yuridikaliqshaxso'zinetiyislibarliqmu'lkimeneno'zinin' minnetlemesiboyinshajuwapberedi»; puxaraliq - huqiqiyaylanistao'zinin' atinanqatnasiw ;minnetlemelerdiorinlaw;sudtadawagerha'mjuwapkersipatindaqatn asiw. Ja'miyettin' ustavfondiaksionerlersatipalg'anaktsiyalardin' baslang'ish (nominal) bahasinanpaydaboladi .Basqashaso'zbenenaytqanda, aksionerlikja'miyettin' ustavfondinpaydaetiwgetiykarg'idereksipatindaaktsiyalardisatiwdakeliptu'skenqarj ilarxizmetetedi;soniqn' ushundayuridikaliqshaxstin' bultu'riaksionerlikja'miyetdepataladi. Ustavfondmu'lkinin' mug'dvarija'miyetta'repinenxizmettin' baslamasiushinarnalg'ansho'lkemlestiriwsha'rtnamasiha'mustavpenenaniqlanadi. Sonday-aqustavfondiaksiyalardisatiwdankeliptu'skenqarji, jekekaptallardin' saliwleri, ma'mleketlikqarji, nou-xoubakhasi, litsenziyalarha'mt.b.dankeliptu'skenqarjilaresabinanpaydaboladi. O'zbekstanRespublikasinizamlig'indaustavfondbirinshina'wbetteonin' kreditorlarinin' ma'pinkepilleytug'inen' minimalmu'lksipatindaqaraladi, «Aksionerlikja'miyetlerha'maktsionerlerdin' huqiqlarinqorg'awhaqqinda»g'inizamnin' 19-statyasi 2-bo'limindeko'rsetilgen, uliwmaqag'iydadankelipshiqqanhaldayuridikaliqshaxskreditoraldindao'zinetiyisli mu'lkdo'geregindejuwapberedi. Ja'miyettin' kridatorlariushinqarizinaliwobektibolipustavfondtiquraytug'inonin' mu'lkixizmetetedi, alja'miyetaksionerleriteksheklengenjang'daylarg'ajuwapkerboladi.Ustavfondinin' to'mendegifunktsiyalarinbelgilepo'tiwgeboladi :

1.

Ustavfondja'miyettinpaydaetiwdeha'mkeyingixizmetlerinbaslawdamateriyalliqbaz anipaydaetedi, basqashaaytqanda, ustavfondisbilermenlikxizmetiushinaylaniskapitalirolinatqaradi.

2. Ustavfond (yag'niyonin' mug'dari) aksioneru'lesinbelgilewjolimenenja'miyettin' paydasin(tu'sim)

bo'listiriwdeha'rbiraksionerdin' qatnasinbelgilepberedi. Ustavkapitaldin' ha'mmesibo'leklergebo'linedi, ha'rbirio'zinin' baslang'ishbahasinaiye.Birshaxsqatiyislibarliqaktsiyalarbahasinin' summalar'g'aqatnasi, onin' ja'miyettegijag'dayinha'mu'lesinbelgilepberedi.

3. Ustavfondaksionerlikja'miyettin' xojaliqxizmetinin' effektivligiboliptabiladi.

Aktsiya- bulqimbatbahaliqag'az- dokumentbolipusidokumentarqalibelgilengenformalarha'mminnetlemelirekvizitler ditastiyqlaydi, mu'lkhuqiqina'melgeasiradiyakio'tkeredi. Aksionerbelgilengenfondqapulyakimo'lkimenento'legendeolarg'adegenmenshikh uqiqinjog'altadi, yag'niyolarja'miyetkeo'tedi, alorninato'lengenaktsiyalarg'amenshikhuqiqinaladi. Aktsiyalardin' iyeleribolip, ja'miyettisho'lkemlestiriwshileriyamasaqimbatbahaliqag'azlardin' ekinshibazarindayakikelesiemiyyadag'iaaktsiyalardisatipaliwshisipatindag'iyuridi kaliqha'mfizikaliqshaxslarboliwimu'mkin. Aksionersho'lkemlestiriwshiken'es (konferentsiya) ta'repinenbelgilepqoyilg'anmu'ddetishindeaktsiyalarditoliqsatipaliwitiyis, biraqja'miyettin' registratsiyalang'aninanbirjilo'tipketpestenburin. Aktsiyalardin' satipaliwmu'ddetio'tkennenkeyinaksionerlikja'miyeto'zerkimenensatiwg'aboladi. Biraqaksionerlikja'miyettin' qolinakeliptu'skenaktsiyalardawisqaiyeemes,dawislardisanag'andaesaplanbaydi, dividendlaralinbaydi. Bundayaktsiyalarja'miyettin' qolinatu'skennenkeyinbirjildankembolmag'anwaqitishindesatiliwikerek,kerijag'da ydako'rsetilgenaktsiyalardanqutiliwjolimenenja'miyettin' ustavfondinazaytiwboyinshaaksionerlerdin' uliwmajiyinalisindasheshimqabiletiwikerek.

Juwmaqlaw

Puxaraliqhuqiqteoriyasiyuridikaliqshaxstin' puxaraliqhuqiqtin'
subektidepaniqlawshitiykarinquraytug'inbelgilerinko'rsetedi.

Bulsho'lkemleskenbirlik-

birsho'lkemgebirikkenbirnesheshaxsbirshaxssipatindapuxaraliqaylanistaqatnasadi.
sho'lkemxizmetinin'

materialliqbazasinqurayalatug'inuliwmamu'lk ;puxaraliqaylanistaqatnasadi;
sho'lkemxizmetinin' materiashlliqbazasinqurayalatug'inuliwmamu'lk; puxaraliq-
huqikiyjuwapkershiligiprintsipi, O'zbekstanRespublikasiPuxaraliqKodeksinin'
39-statyasindako'rsetilgenindey:

“Yuridikaliqshaxso'zinetiyislibarliqmu'lkimeneno'zinin'

minnetlemesiboyinshajuwapberedi; puxaraliq - huqiqiyaylanistao'zinin'
atinanqatnasiw; minnetlemelerdiorinlaw;
sudtadawagerha'mjuwapkersipatindaqatnasiw”.

“Aksionerlik ja'miyetler ha'm aksionerlik huqiqlarin qorg'aw haqqinda”g'i
Nizamg'a muwapiq, aksionerlik ja'miyetler eki tu'rli jol menen du'ziledi:
sho'lkemlestiriw usili ha'm qayta sho'lkemlestiriw. Aksionerlik ja'miyetler ashiq
yamasa jabiq tu'rde du'ziliwi mu'mkin.Ashiq tu'rdegi aksionerlik ja'miyette

qatnashuvchilar o'zining aksiyalarini boshqa aksionerlardan ruxsatsiz satib huquqiga iye. Al, jabiqlik tu'rdeg aksionerlik jamiyatida aksiyalarning shol'kemlestiruvchilari yoki aldin al belgilengen shaxslar ortasida bo'listiriladi.

Aksiya- bulqimbatbali qag'az- dokumentbolipusi dokumentarqali belgilengenformalarhamminnetlemelirekvizitlerditastiyqlaydi, mu'lkhuquqiga'melgeasiradi yakio'tkeredi. Aksionerbelgilengenfondqapulyakimo'lkimenento'legendeolarg'adegenmenshikh uqiqlarjog'altadi, yag'niylarjamiyetkeo'tedi, alorninanto'lengenaksiyalarg'amenshikhuqiqlanadi. Aksiyalarning iyeleribolip, jamiyettishol'kemlestiruvchilariyamasaqimbatbali qag'azlarning ekinshibazarindayakikelesiemiyyadag'i aksiyalardi satipaliwshi sipatindag'i yuridikaliqlahamfizikaliqlashaxslarbolivi mu'mkin.

A'debiyatlar

1. Karimov I.A. O'zbekiston XXI asr bo'sag'asida: xavfsizlikka tahdid, barqarorlik shartlari va taraqqiyot kafolatlari. – T.: “O'zbekiston”, 1997.
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat - engilmas kuch. – T.: “Ma'naviyat”, 2008. – B. 179.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti I.A.Karimovning BMT Bosh Assambleyasining 48-sessiyasidagi ma'ruzasi. – T.: “O'zbekiston”, 1993
4. O'zbekstan Respublikasynyñ Konstitutsiyasy 2014.
5. Qarakalpakstan Respublikasynyñ Konstitutsiyasy 2014.
6. «Aksionerlik jamiyetler ham aksionerlarning huqiqlarini qorg'aw haqqida»g'i Nizam.
7. Korporativ huqiq. Lektsiya tekstleri 2008.